

OPENING

- Didier Maclaine Pont, penningmeester KHMW, geeft een beeld van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen en haar activiteiten.
- Inleiding van het onderwerp en introductie van de sprekers door Joost Clerx, directeur Begrotingszaken ministerie van Financiën en lid wetenschappelijke raad Wim Drees Fonds
- Femke Groothuis, Founder & Wavemaker, The Ex'tax Project, is afwezig, zij zou hebben gesproken over het fundamentele vergroeningsplan van haar organisatie. Het belangrijkste punt hierbij zou zijn geweest dat er een taks-shift moet komen van arbeid naar exploitatie en vervuilende activiteiten. Het belangrijkste doel bij dit plan is het behalen van belastingomzet op een andere manier.

HERMAN VOLLEBERGH

Herman Vollebergh was de eerste spreker. Hij is een professor tax economics bij Tilburg University en is al eerder spreker bij het seminar geweest. Hij is een sterk voorstander van de vergroening van het belastingstelsel. Hij benadrukt dat meer vergroening moet, kan, werkt en rechtvaardig is. Anders dan Femke Groothuis vindt hij dat belastingomzet niet van belang is in dit verhaal, het creëren van belastingprijkkels voor vergroening wel.

1) Meer vergroening moet

Vollebergh benadrukt het belang van systeeminteracties bij het ontstaan. Volgens hem moet de nadruk minder liggen op het bestraffen van consumptie en meer op het voorkomen van de fysieke, schadelijke interacties die vooral aan de productiekant plaatsvinden. Het is hier van belang dat het productie- en consumptiesysteem nauw aan het milieusysteem zijn verbonden. Door deze verbinding ontstaat er een negatieve feedback waarbij meer schadelijke consumptie het milieu schaadt. Deze schade beperkt op zijn beurt de mogelijke productie en consumptie. Volgens Vollebergh kwam deze schade neer op 31 miljard euro in 2015. Deze aanzienlijke schade laat zien dat de interactie tussen productie, consumptie en natuur nog te vaak genegeerd wordt.

Milieubelastingen moeten vooral bestaan om de negatieve feedback te beperken door een prikkel om de milieuschade te beperken. Nu zijn de meeste milieubelastingen vervat in accijns en de motorrijtuigbelasting. Deze belastingen zijn vooral consumptiegericht en hebben een

afnemende belastingbasis. Om de oorzaken van milieuschade beter aan te pakken is een verdere vergroening van het belastingsysteem dus nodig.

2) Meer vergroening kan

Vollebergh benadrukt zijn kernpunt dat opbrengst bij milieubelastingen niet van belang is, alleen prikkels. De angst van grondslagerosie bij deze belastingen is dus niet een terecht obstakel tegen vergroening. Met deze inzet valt er nog veel verschil te maken in sectoren zoals landbouw, water, energie en afval.

Het is wel van belang dat de belasting en beloning van gedrag zo gericht mogelijk plaatvinden zodat de prikkels zo goed mogelijk op schadevermindering zijn ingesteld. Deze methode geeft schone productiemethoden een competitief voordeel en versnelt de transitie naar een milieuvriendelijke economie.

3) Meer vergroening werkt

Bedrijven en individuen zijn uiteindelijk gevoelig voor prijzen. Het beïnvloeden van prijzen is dus een goede methode om gedrag te beïnvloeden. Vollebergh geeft hier twee voorbeelden van:

1. De salderingsregeling. Deze regeling beloont particuliere productie van zonne-energie voor het leveren van overtollige opwekking aan het net. Deze regeling heeft geleid tot een explosieve toename van zonne-installaties in Nederland.
2. De Diftar-heffing. Dit is een heffing op restafval die gemeentes kunnen invoeren. Deze heffing beloont burgers voor het scheiden van hun afval. De gemeentes die de Diftar invoerden, hebben sindsdien een vermindering van 50% op de hoeveelheid restafval gerealiseerd.

Groen belasting- en subsidiebeleid is dus effectief maar het moet wel coherent zijn om optimale resultaten te behalen. Maatregelen moeten dus idealiter aansluiten bij de overkoepelende vergroeningsdoelen en in een richting werken. Op het moment is er nog te weinig coherentie in het fiscale beleid. Er bestaat juist een complex systeem van groene belastingen die vooral zijn gericht op consumenten, en fiscale voordelen voor fossiele activiteiten, waar vooral producenten van profiteren.

Het liefst zou alle CO₂-uitstoot worden geprijsd op basis van de 'social cost of carbon' van ongeveer 180 euro per ton. Op het moment zijn er kleine stukjes van de uitstoot die voor een veel hoger bedrag worden belast, zoals via de energiehelling en motorrijtuigenbelasting. Een

veel groter deel wordt ver onder de sociale kosten beprijsd (o.a. de ETS-sectoren) of zelfs helemaal niet (o.a. landbouw). Er bestaan dus nog een groot tekort aan CO₂-beprijzing en een zeer ongelijke behandeling van uitstoot.

4) Meer vergroening is ook rechtvaardig

Het is algemeen aanvaard dat 'de vervuiler betaalt' een leidend principe moet zijn. In de huidige status quo liggen de eigendomsrechten van de vervuiling echter nog steeds bij de vervuiler. De grote vervuilers betalen zeer weinig voor hun uitstoot, terwijl kleine vervuilers de hoofdprijs betalen. Deze kleinere vervuilers zijn veelal armere huishoudens die ook het grootste slachtoffer zijn van de vervuiling. Nu betaalt dus het slachtoffer, niet de echte vervuiler.

Door de vergroening van het belastingstelsel wordt het principe beter nageleefd en zorgen we ervoor dat de groene transitie rechtvaardiger wordt. Met aanvullend en gericht beleid moeten we dit toepassen op alle mogelijke terreinen, dus ook op water, afval et cetera.

5) Conclusies

- Meer moet
- Meer kan, mits gericht
- Meer werkt, mits coherent
- Meer is rechtvaardig, mits de vervuiler betaalt

Herman Vollebergh is hoogleraar Empirical Tax Economics en Economics and Environmental Policy aan Tilburg University en Senior Research Fellow bij het Nederlands Planbureau voor de Leefomgeving.

MICKIE SCHOCH

De tweede spreker was Mickie Schoch. Zij is directeur Algemene Fiscale Politiek bij het directoraat-generaal Fiscale Zaken. Zij oppert een meer terughoudende en pragmatische inzet bij de vergroening van het belastingstelsel. Zij wijst erop dat op dit gebied geen laaghangend fruit meer bestaat en dat de ambitieuze discussies op dit gebied wat weerbarstig zijn.

Anders dan Vollebergh legt Schoch een grotere nadruk op het belang van de belastingomzet. Ook wijst zij erop dat aanpassingen aan het belastingstelsel juridisch haalbaar, begrijpelijk, uitvoerbaar en voorspelbaar moeten zijn. Tegenover ambitie is realisme nodig.

Schoch is het eens met het belang van beprijzen in de groene transitie, maar benadrukt ook dat het slechts een onderdeel is van de fiscale aanpak. Naast belastingen spelen ook subsidies, normen, emissierechten en randvoorwaarden. Gebruikmaken van alle alternatieven is nodig voor een goede aanpak. Niet alle actoren zijn even prijsgevoelig en met alleen de prijs kom je er dus niet. Als voorbeeld hiervan geeft Schoch het vergroeningsbeleid in de Nederlandse industrie. Deze rust op een combinatie van beprijzing, steun en normering.

Bouwstenen van een beter stelsel

Volgens Schoch zijn er op dit moment vier bouwstenen nodig voor een beter fiscaal stelsel op het gebied van vergroening:

1. Nader onderzoek naar de belastinghoogtes. Er moet beter worden gekeken of de huidige belastingstanden op hun optimale niveau staan. Hiermee kan worden vastgesteld wat de ideale CO₂-beprijzing per sector is.
2. Onderzoek of het huidige nationale beleid samengaat met ETS-2. Door de toename van het aantal sectoren waar emissierechten gelden na de invoer van ETS-2 is het nodig om te kijken welk nationaal beleid overbodig wordt. Als we dit niet doen bestaat de mogelijkheid dat de ETS-2-uitstoot dubbel wordt aangepakt.
3. Vereenvoudig het stelsel door fossiele regelingen uit te faseren. De fiscale regelingen die nu voor de fossiele industrie gelden, staan haaks op het vergroeningsbeleid. Hiermee wordt onnodige complexiteit toegevoegd en werkt het beleid zichzelf tegen. Idealiter willen we deze regelingen langzaam uit het fiscale systeem weghalen, het liefst in internationaal verband.
4. Moderniseer de motorrijtuigbelasting en verbeter hiermee de prikkel tot verduurzaming.

Aandachtspunten

Als laatste wees Schoch op enkele aandachtspunten waar we rekening mee moeten houden bij de vergroening van het fiscale stelsel:

1. Het verschuiven van belastingdruk van arbeid naar vervuiling is maar beperkt mogelijk.
2. In de huidige opzet gaan de overheidsinkomsten omlaag bij meer vergroening.
3. Nederland moet rekening houden met het fiscale en internationale speelveld.
4. Er moet altijd aandacht zijn voor handelingsperspectieven en mogelijke lastenstijgingen.

Afsluiting

Schoch eindigt met een voorbeeld van het succes bij het vergroeningsconvenant in de glastuinbouwsector. Dit succes berust op een goede samenwerking met de stakeholders en benadrukt het belang van pragmatisch beleid.

Mickie Schoch is directeur Algemene Fiscale Politiek, directoraat-generaal Fiscale Zaken, ministerie van Financiën

DISCUSSIE/VRAGEN

Waarom maken we geen gebruik van het strafrecht om vervuilende producenten op een preventieve manier te sturen?

Vollebergh: Het klopt dat inzetten op preventie een belangrijke zaak is. We willen het strafrecht echter zo veel mogelijk buiten deze kwestie houden.

Hoe verhoudt het verlies van belastingomzet door grondslagerosie zich met de preventie van maatschappelijke schade bij vergroening?

Schoch: (Herhaling van het tweede aandachtspunt, geen duidelijke reactie op de vraag.)

De fiscale ambities zijn vaak groot, terwijl de feitelijke baten altijd tegenvallen. Zijn de ambities van deze vergroeningsplannen niet ook weer te groot?

Schoch: Belastingen zijn altijd ingewikkeld en daarom moeten we voorzichtig zijn met te sterk gericht beleid. Niet alle fiscale ambities mislukken maar enige huivering is gerechtvaardigd.

Vollebergh: Oneens: fiscaal beleid is juist vaak erg succesvol, o.a. bij het uitfasen van lood in benzine. Wel zijn belastingconstructies vaak te ingewikkeld, zoals nu het geval is bij de energiebelasting.